

Rychlicki, Czesław

Chrystologiczna natura kapłaństwa ministerialnego

Studia Płockie 7, 269-288

1979

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ks. Czesław Rychlicki

CHRYSTOLOGICZNA NATURA KAPŁAŃSTWA MINISTERIALNEGO

Treść: Wstęp. 1. Kapłaństwo Chrystusa w zbawczym planie Boga. 2. Kapłaństwo ministerialne ustanowione przez Chrystusa. Zakończenie.

WSTĘP

Konstytucja dogmatyczna o Kościele w rozdziale omawiającym hierarchiczny ustrój Kościoła wyjaśnia naturę kapłaństwa ministerialnego, które jest uczestnictwem w kapłaństwie samego Chrystusa, różnym od kapłaństwa powszechnego wiernych (KK 28).

Dla pełniejszego określenia sensu ministerium kapłaństwa ministerialnego i jego pozycji w Kościele trzeba wyjść z ogólniejszego faktu przemiany człowieka zapoczątkowanej przez chrzest, którą św. Paweł następująco opisuje w liście do Galatów: „już nie ja żyję, ale Chrystus żyje we mnie” (2,20). Stwierdzenie to można odnieść do każdego człowieka wszczepionego przez chrzest w Mistyczne Ciało Jezusa. Powszechne kapłaństwo wiernych wyrastające z tej rzeczywistości nie monopolizuje w sobie jakiejś wzorczej obecności Chrystusa wśród ludzi. Każdy bowiem ochrzczony przez swój sakramentalny udział w powszechnym kapłaństwie Chrystusa jest obiektywnie „alter Christus”, jeśli osobiście wykorzystuje środki konieczne i odpowiednie do utrzymania łaski chrztu, daje światu świadectwo o świętości Chrystusa i przedstawia ludziom Jego orędzie zbawcze (por. Kol 1,20).

Problem sprowadza się do pytania, czy oprócz obecności Chrystusa we wszystkich ochrzczonych można mówić o odmiennym i nowym sposobie obecności w sprawujących funkcje hierarchiczne, a następnie, w jaki sposób ta nowa obecność Chrystusa zaznacza się w kapłaństwie ministerialnym i do jakich prowadzi konsekwencji.

Wyjaśnienie tej kwestii wymaga odwołania się do tekstów biblijnych traktujących o kapłaństwie samego Chrystusa oraz ustanowionych przez nich hierarchów. W rachubę wchodzi podstawowe elementy kapłaństwa Chrystusa, tzn. Jego pośrednictwo i władza. Odnalezienie tych elementów jako istotnych, u Apostołów i ich następców w urzędzie, pozwoli sprecyzować podstawy chrystologiczne kapłaństwa chrześcijańskiego i tożsamość kapłańskiego bytu.

1. KAPŁAŃSTWO CHRYSYTA W ZBAWCZYM PLANIE BOGA

1.1 KAPŁAŃSTWO MINISTERIALNE W STARYM TESTAMENCIE

List do Hebrajczyków utożsamia Kapłaństwo Chrystusa z Jego zbawczą działalnością. Kapłańska misja Chrystusa jako pośrednika w dziele zbawczym ma pewne analogie w instytucjach Starego Testamentu i judaizmu. Z tej racji wypada odwołać się do nich uwzględniając przede wszystkim paralele do chrześcijańskiego kapłaństwa, np. ideę pośrednictwa.

Starotestamentalny kult świątynny wyrażał stałe poświęcenie Izraela Bogu, który go zbawił i przyjął do Siebie w zawartym przymierzu synaickim. Przymierze synaickie kierowało całą wiarę Izraela ku Słowu Bożemu. Udział kapłanów w kulcie Izraela pozwalał ludowi na wewnętrzną przemianę. Celem połączenia instytucji kapłańskiej z kultem było zapewnienie Izraelowi kultu godnego Boga, który prowadzi do przemiany serca, a tym samym do posłuszeństwa Słowu Bożemu i zachowania Jego Prawa. Kapłaństwo starotestamentalne spełniało od początku funkcję pośrednika w kulcie i w duchowych relacjach między ludem i Bogiem Przymierza.

1.1.1 KAPŁAŃSTWO PATRIARCHALNE I LEWICKIE

W epoce patriarchów brak instytucji kapłaństwa „sensu stricto”. W świetle licznych opisów Księgi Rodzaju (12,7—8; 13,18; 26,25; 22; 31,54; 46,1), patriarchowie spełniali wprawdzie pewne funkcje kultyczne, ale czynili to jako głowy rodzin. Nie znajdujemy natomiast śladów kapłaństwa hierarchicznego, które w tym czasie istniało już u narodów sąsiadujących z Izraelem¹.

W historii Izraela wyjątkową pozycję zajmował Mojżesz. Skupił on w sobie różne funkcje pośrednicze, które później zostały rozdzielone między wiele osób: królów, kapłanów, proroków. Przez sprawowaną funkcję prorocką Mojżesz stał się prawdziwym pośrednikiem Słowa Bożego. Na mocy charyzmatu powołania go na przywódcę narodu wybranego spełniał urząd kapłański w imieniu całego ludu (Wj 24,6—8)². Od czasów Mojżesza urząd kapłański w następstwie specjalnego wyboru Bożego, został przyznany pokoleniu Lewiego. Natura kapłaństwa lewickiego została scharakteryzowana we fragmencie Księgi Wyjścia 32,25—29. Z tego opisu wnosimy, że wybór dotyczył nie jednostki, ale całego pokolenia. Na mocy specjalnego powołania kapłani lewiccy wykonywali funkcję pośrednictwa między Bogiem i ludem w sprawowaniu kultu i tłumaczeniu Prawa. Kapłan był przede wszystkim człowiekiem świątyni. Do niego należało strzeżenie arki (1Sm 1—4; 2Sm 15,24—29), przypominanie ludowi o dobrodziejstwach wyświadcanych przez Boga w historii zbawienia oraz liturgiczne przewodnictwo w świętach narodowych (Kpł 23,11,20)³. Funkcja pośrednictwa najpełniej przejawia się w składaniu ofiar. Ryt ofiarniczy świadczy o związkach urzędu kapłanów

¹ Por. A. Rolla, *Il sacerdozio ministeriale nella Bibbia*, W: *Il sacerdozio ministeriale*, Napoli 1970, ss. 1—9.

² Por. K. Romaniuk, *Powołanie w Biblii*, Katowice 1975, ss. 25—31.

³ Por. art. „Pośrednik”, W: STB, Poznań 1973, s. 734.

lewickich i kapłanów Bliskiego Wschodu, ale zaznaczają się tu również wyraźne różnice. Do obowiązków kapłana lewickiego nie należało przygotowywanie i zabijanie ofiary. Tę funkcję spełniali inni, zaś jego zadanie polegało na zebraniu krwi ofiary, która stanowiła element najbardziej święty oraz złożenie na ołtarzu części ofiary poświęconej Bogu. Dlatego kapłani lewiccy byli istotnie „sługami ołtarza”⁴. Niektóre teksty biblijne (1 Sm 13,9—10; 2 Sm 6,13; 17,17; 2 Krl 16,12—15), wspominają wprawdzie o sprawowaniu rytu ofiarniczego przez królów, ale chodzi tu o pewne specjalnie uroczyste okoliczności, w których na mocy otrzymanego namaszczenia królewskiego otrzymywali oni prawo do określonego działania jako religijni przywódcy narodu. Zwyczajne zaś wykonywanie kultu przysługiwało tylko kapłanom. Ich funkcja liturgiczna stała się wzorcową dla kapłaństwa Izraelitów.

Drugim ważnym zadaniem kapłaństwa lewickiego była funkcja nauczycielska, pozostająca na służbie Słowa Bożego. Funkcja ta została uwydatniona zwłaszcza po r. 70 po Chr. Kapłani byli głównymi twórcami historycznych tradycji Izraela. Przypominali ludowi wielkie wydarzenia z przeszłości i prawa regulujące życie narodu oraz tłumaczyli Prawo, a także wykonywali funkcje sędownicze (Pwt 17,8—13; Ez 44,23—24). W ten sposób kapłani żydowscy stali się nauczycielami moralności i religii. Izrael posiadał zatem instytucję kapłańską, która była całkowicie włączona w strukturę narodu, o wyraźnie zarysowanej samoświadomości. Początkowo funkcje kapłańskie sprawowano w wielu sanktuariach, potem scentralizowano w jednej świątyni jerozolimskiej. Było to przede wszystkim kapłaństwo kulturowo-ofiarnicze, a chociaż miało wiele punktów stycznych z funkcją prorocką, to jednak pozostało od niej różne⁵. W rzeczywistości bowiem „kapłan jest człowiekiem Tory — depozytariuszem i tłumaczem wiedzy da’at, pochodzącej od Boga, (...) przekazanej przez kanały ludzkiej tradycji i praktyki. Prorok jest człowiekiem dabar, słowa, rzecznikiem Boga, który daje mu bezpośrednio natchnienie, gdy musi mówić w konkretnej sytuacji; a więc narzędziem aktualnego objawienia Bożego”⁶.

1.1.2 ELEMENTY TEOLOGII KAPŁAŃSTWA U IZ 53,1 NN.

Religia jest kultem składanym Najwyższemu Bogu. Kult ten wyraża się szczególnie w ofierze publicznej. Ofiara zakłada osobę oficjalną, powołaną do składania jej w imieniu i w zastępstwie całego ludu, tzn. kapłana. Kapłan u wszystkich ludów i wszystkich religii spełnia funkcje pośrednicze między ludem i bóstwem. Do czasów Chrystusa judaizm palestyński oczekiwał najwyższego kapłana, który przyjąłby na siebie zadanie pośrednika w dziele definitywnego pojednania narodu z Bogiem. Nie brak świadectw wskazujących na próbę utożsamienia najwyższego kapłana eschatologicznego z Mesjaszem — królem. Utożsamienie to nie jest konsekwencją historycznej ewolucji kapłaństwa i monarchii w Izraelu. Chociaż niektórzy królowie okazjonalnie wykonywali funkcje kapłańskie (1 Krl 8,22.54.62; 10,5; 2 Krl 16,12—18; 2 Krn 26,16; Ezdr 1,8), to jednak nie posiadali uprawnień specy-

⁴ Por. A. Rolla, art. cyt., s. 3.

⁵ H. U. von Balthasar, *Sponsa Verbi*, (Morcelliana) Brescia 1972, s. 366.

⁶ R. De Vaux, *Le istituzioni dell'Antico Testamento*, Torino 1964, s. 350.

ficznie kapłańskich, a tylko ogólną władzę nadzorowania kultu⁷. Spośród tekstów Starego Testamentu o charakterze mesjańskim zasługują na uwagę Ps 110,1—4 i Iz 53,1 nn. Nowy Testament cytuje w kilku miejscach Ps 110 odnosząc zawarte w nim wypowiedzi do Chrystusa, jako Pana i Najwyższego Kapłana Nowego Przymierza (Mk 12,36; Mt 22,44; Łk 20,42; Dz 2,34; Rz 8,34; 1 Kor 15,27; Ef 1,20 i inne)⁸. Psalm przedstawia uroczystą intronizację króla, który zasiada po prawicy Boga, czyli uczestniczy w potędze Boga otrzymując wiekuiste kapłaństwo⁹. Iz 53,1 nn. o Słudze Jahwe wywarł wielki wpływ na chrystologię Nowego Testamentu¹⁰.

Współcześni egzegeci dyskutują nad tym, czy Sługę Jahwe należy identyfikować z narodem izraelskim (interpretacja kolektywna), z Mesjaszem (interpretacja indywidualna mesjańska), czy też z konkretną osobistością historyczną (interpretacja indywidualna historyczna). Wypada zwrócić uwagę na te cechy Sługi Jahwe, które mają znaczenie dla omawianego tematu. Sposób postępowania, łagodność, delikatność, dobrowolne przyjęcie cierpienia, przemawiają raczej za interpretacją indywidualną tej tajemniczej postaci. Sługa Jahwe ma określoną funkcję wobec Izraela prowadzącą do wyzwolenia jeńców (Iz 42,7; 49,8), zgromadzenia Izraela (49,5), zawarcia przymierza (42,6; 49,8), ekspiacji za błędy narodu, poznania prawdziwej nauki i uwolnienia z grzechu całego rodzaju ludzkiego. Niezwykłość misji Sługi wyraża się w tym, że został On powołany przez Boga, aby być „przymierzem dla ludzi” (42,6; 49,8). We wcześniejszych tradycjach biblijnych brak tego określenia w odniesieniu do innych osób. Dopiero Jezus podczas Ostatniej Wieczerzy odniósł te słowa do Siebie. Przymierze między Bogiem i ludem miało się dokonać w osobie Sługi cierpiącego¹¹. Chodzi o cierpienie totalne, obejmujące cały byt Sługi, zarówno stronę fizyczną, jak i duchową (53,3). Cierpienie zesłane przez Jahwe zostaje dobrowolnie przyjęte przez Sługę i ofiarowane Bogu jako dar. Stanowi ono ofiarę ekspiacyjną. Sługa cierpi za grzechy całej ludzkości: „Lecz on był przebity za nasze grzechy, zdruzgotany za nasze winy” (53,5.12).

Czy w Słudze można uznać kapłana przez fakt, że składa on swe życie w ofierze ekspiacyjnej? Sługa jednocy w sobie, jakby w syntezie, różne aspekty tych osobistości, które spełniły określoną rolę w religijnym przeznaczeniu Izraela. W nim można odnaleźć nowego Mojżesza¹². Mojżesz zawarł przymierze na Synaju, dał prawo Boże narodowi żydowskiemu i stał się założycielem religii Izraela. Sługa okaże się również inicjatorem ekonomii zbawienia, przewyższając jednak Mojżesza. Sługa ogłosi swoje własne prawo i ustanowi religię dla wszystkich¹³. W Nim ukazuje się nie tylko postać proroka i króla, ale także kapłana. W wykonywaniu swej funkcji kapłańskiej nie ogranicza się do składania ofiary ekspiacyjnej (53,10), ale wykonuje czynność podobną do aktu liturgicznego wykonywanego w dniu ekspiacji przez arcykapłana, który pokrapiał ołtarz krwią ofiar przebłądalnych¹⁴. Słu-

⁷ J. Alfaro, *Le funzioni salvifiche di Cristo quale rivelatore, sacerdote e signore*, W: *Mysterium salutis*, III/1, Brescia 1971, ss. 811—886, tu: ss. 824—825.

⁸ Por. De Fraine, *L'aspect religieux de la Royauté israélitique*, Roma 1954, ss. 309—341.

⁹ Por. J. Galot, *Chi sei tu, o Cristo?* (LEF) Firenze 1977, ss. 56—57.

¹⁰ J. Alfaro, dz. cyt., s. 825.

¹¹ J. Galot, *La rédemption, mystère d'alliance*, Paris 1965, s. 125.

¹² A. Feuillet, *Isaïe, Dictionnaire de la Bible — Supplement*, IV, s. 713 nn.

¹³ J. Galot, *La rédemption...*, ss. 129—130.

¹⁴ Por. L. Sabourin, *Rédemption sacrificielle*, Bruges 1961, ss. 351—354.

ga cierpiący jako kapłan uzyskał dla całej ludzkości odpuszczenie grzechów. Założyciel religii, prawodawca, prorok, król i kapłan to są funkcje, którymi kwalifikuje się Sługa Jahwe w prowadzeniu Izraela do zbawienia. W nim cechy te realizują się w stopniu doskonalszym, niż w jakiegokolwiek innej osobie. W roli pośrednika, istotnej dla wykonania ministerium kapłańskiego, występuje on jako doskonały reprezentant Boga i ludzi.

Na podstawie cytowanych tekstów Starego Testamentu można stwierdzić, że Bóg w różny sposób zbliżał się do człowieka, dając mu poznać siebie, aby uczynić go uczestnikiem własnego życia. W tym osobowym kontakcie Bóg w sposób szczególny posługiwał się powołanymi przez siebie kapłanami, którzy pełnili rolę pośrednika. Przez sprawowane funkcje kultyczne i nauczycielskie Bóg stopniowo objawia się, aby przekazać człowiekowi własne życie. Sługa Jahwe jest postacią ukazującą sens objawienia starotestamentowego. Z uwagi na to, że cierpiący Sługa przyjmuje na siebie dobrowolnie grzechy całej ludzkości i ofiaruje swe życie jako ekspiację za wszystkich, jego cierpienie i śmierć otrzymują wartość ofiary przebłagalnej i odkupieńczej. Akceptacja przez człowieka tego, co Bóg mu ofiaruje, jest początkiem w wierze. Bóg, od momentu stworzenia, przekazywał człowiekowi swoje życie stopniowo za pośrednictwem ludzi specjalnie przez siebie wybranych i powołanych aż do dnia, w którym bezpośrednio dał Siebie w Jezusie Chrystusie. Chrześcijaństwo jest wynikiem tego zbawczego wydarzenia.

1.2 CHRYSUS — ARCYKAPŁAN NOWEGO PRZYMIERZA

1.2.1 ASPEKT KAPŁAŃSKI PIERWOTNEGO MINISTERIUM

Kościół pierwotny znał pojęcie „ministerium” w sensie szerokim i zróżnicowanym. Cały Nowy Testament jest bardzo powściągliwy w stosowaniu pojęć starotestamentalnych w odniesieniu do nowej sytuacji. Znamienne jest, że w Ewangeliach nie występują określenia *hierews* (kapłan) w odniesieniu do Chrystusa. W listach Pawłowych również brak terminów *hierews* (kapłan) i *archieus* (arcykapłan). Pisma Nowego Testamentu nie posługują się terminem „kapłan” także w odniesieniu do hierarchii Kościoła. Zaledwie tylko kilka tekstów mówi o chrześcijanach jako kapłanach (1 P 2,5,9; Ap 1,6; 5,10; 20,6)¹⁵. Wyraźne stwierdzenie kapłaństwa Chrystusa pojawia się w liście do Hebrajczyków, którego autor używa terminów *hierews* i *archieus* jako tytułów chrystologicznych i opisuje dzieło zbawcze Chrystusa w kategoriach kapłańskich. List ten podkreśla znaczne różnice między kapłaństwem starotestamentalnym i kapłaństwem Chrystusa, głównie w odniesieniu do sprawowanego kultu. Zbytne uwypuklenie tych różnic sprawiło, że początkowo chrześcijanie wstrzymywali się od stosowania słownictwa starotestamentalnego na oznaczenie ministerium kapłańskiego. Dopiero w miarę pogłębiania się świadomości chrześcijan, iż tajemnica Chrystusa stanowi dopełnienie starego kultu, zaczęto posługiwać się dawnymi kategoriami, z podkreślaniami różnic¹⁶. Z uwagi na niejasności terminologii wypada

¹⁵ Por. A. Vanhoye, *Sacerdoce commun et sacerdoce ministériel. Distinction et rapports*, N^oTh 97/1975/194.

¹⁶ Por. Le *ministère sacerdotal. Rapport de la Commission Internationale de Théologie*, (Cerf), Paris 1971, ss. 68—75. Zagadnienie to dobrze opracował J. M. R.

odwołać się do faktów, które mają wartość argumentu. Punktem wyjścia będzie kapłaństwo Chrystusa rozpatrywane w świetle listu do Hebrajczyków, który o nim traktuje wprost. Pomocne będą również inne teksty.

1.2.2 LIST DO HEBRAJCZYKÓW

List do Hebrajczyków wspomina wyraźnie o funkcji arcykapłańskiej Chrystusa, którą rozważa w perspektywie zbawczej (archiereus — Hbr 2,17; 3,1; 4,14; 5,5.10; 6,20; 7,26; 8,1; 9,11; hierieus — Hbr 5,6; 7.11.15,17.21; 8,4; 10,21). Podejmuje on tematykę ze Starego Testamentu, którą spotykamy również w Ewangeliach (Mk 10,45; Mt 20,28) i w listach św. Pawła (Gal 1,4; 2,20; Ef 5,2.25; 1 Tym 2,6; Tt 2,14). Już zapowiedzi Starego Testamentu sugerują ideę kapłaństwa Chrystusa, który na krzyżu, jako Sługa Jahwe, składa Bogu ofiarę przebłagalną za grzechy całej ludzkości. Główny akcent listu do Hebrajczyków spoczyna na podkreśleniu osobistego udziału Jezusa w ofiarowaniu tego daru. Pojęcie kapłaństwa Chrystusa zostało rozwinięte w dwóch tekstach:

„Każdy bowiem arcykapłan z ludzi brany, dla ludzi bywa ustanawiany w sprawach odnoszących się do Boga, aby składał dary i ofiary za grzechy” (5,1).

„Każdy bowiem arcykapłan ustanawiany jest do składania darów i ofiar, przeto potrzeba, aby Ten także miał coś, co by ofiarował” (8,3).

Do istotnych cech kapłaństwa teksty te zaliczają przynależność do rodu ludzkiego i pełny udział w naszej egzystencji. Warunkom tym w pełni zadośćczyni Chrystus, który przez Wcielenie staje się podobny ludziom we wszystkim, z wyjątkiem grzechu (por. Hbr 2,17; 4,15). Pełna solidarność arcykapłana Chrystusa z ludźmi jest akcentowana przez odwołanie się do ofiary krzyża (Hbr 2,14 nn.). Tylko śmierć Chrystusa umożliwiła wyzwolenie człowieka z władzy grzechu i śmierci (Hbr 9,26; 10,5—10; 5,7 nn.). Cierpienie Jezusa i Jego uczestnictwo w naszej egzystencji posiada decydujące znaczenie w pełnieniu kapłańskiego urzędu Chrystusa Pośrednika (Hbr 2,10; 5,9). W oparciu o własne doświadczenie Jezus mógł współczuć ludziom i skutecznie wstawiać się za nimi u Boga (Hbr 2,17 nn., 4,15 nn., 5,1 nn.). W ten sposób dał podstawy do zaufania sobie¹⁷.

Arcykapłan Nowego Przymierza był wzięty spośród ludzi (Hbr 5,1; 2,14), ale jego powołanie kapłańskie jest związane z synostwem Bożym (Hbr 5,5)¹⁸. To stwierdzenie stawia problem momentu konsekracji kapłańskiej Jezusa. Według autora listu gloryfikacja Chrystusa wprowadziła Go w urząd „najwyższego kapłana według obrządku Melchizedeka” (Hbr 6,20). Powstaje więc pytanie, jak pogodzić twierdzenia, które zdają się wykluczać. Z jednej strony konsekracja kapłańska Chrystusa dokonuje się przez wejście do chwały

Tillard, La „qualité sacerdotale” di ministère chretien, NRTh 95/1973/481—514, zwłaszcza od strony 487.

¹⁷ J. Alfaro, dz. cyt., s. 832.

¹⁸ F. X. Durwell, La risurrezione di Gesù mistero di salvezza, Roma 1969, s. 208.

a z drugiej strony kapłaństwo jest zawarte w synostwie Bożym już posiadany. Według Duponta tytuły „Syn Boży” i „arcykapłan” są ściśle połączone. Uwielbienie Chrystusa łączy Jego Synostwo jak i kapłaństwo¹⁹.

List do Hebrajczyków traktuje nie tylko o kapłaństwie Chrystusa, ale całe dzieło odkupienia rozważa w świetle kapłańskiej funkcji pośrednika²⁰. Kapłaństwo zakłada pośredniczenie, aktywną obecność pośrednika między Bogiem i ludźmi. Chrystus był od początku, przez łaskę synostwa, zjednoczony z Bogiem, ale to zjednoczenie osiągnęło swoją pełnię w zmartwychwstaniu. Bliskość Chrystusa z Bogiem udziela Mu jako kapłanowi nowego sposobu pośrednictwa. Jezus „staje się naszym pocieszycielem, adwokatem biorącym w swoje ręce nasze sprawy”²¹. Aktywność pośrednika kapłana osiąga swój szczyt w ofierze, zaś skuteczność jego interwencji jest zagwarantowana przez wolność od wszelkiego grzechu (Hbr 4,15; 7,25; 9,14—24) i współcierpienie z ludźmi (Hbr 2,17; 4,15 nn.). Jego ofiarą złożoną Bogu za zbawienie ludzi jest własne życie (Hbr 2,9; 5,8; 7,27; 9,12. 10,5—10). Tylko tego rodzaju ofiara mogła przebłagać Boga i oczyścić ludzi z grzechów (Hbr 1,3; 9,14.22; 10,14.22; 13,12). Chrystus ofiarował się „przez Ducha wiecznego” (Hbr 9,14), dlatego Jego kapłaństwo posiada wymiar wiekuisty (Hbr 6,20). Ofiara Chrystusa stanowi dopełnienie wszystkich ofiar i przewyższa kult Starego Testamentu (Hbr 7,22; 8,5; 9.12.15.23). Kapłaństwo lewickie było tylko obrazem i zapowiedzią doskonałego kapłaństwa Jezusa Chrystusa. Między nimi zachodzi związek typu (Hbr 9,9; 8,5), i doskonałego dopełnienia w Chrystusie. Kapłaństwo starotestamentalne nie zrealizowało w rzeczywistości swojego celu, ponieważ prawdziwe pojednanie grzesznika z Bogiem dokonało się tylko przez Jezusa kapłana na krzyżu (Hbr 7,11 i 8,4). Doskonałość kapłaństwa Chrystusa wypływa ze świętości Syna Bożego (Hbr 7,28), oraz z Jego doskonałego człowieczeństwa, w którym doświadczył słabości człowieka (Hbr 2,17 nn., 4,15). Stąd też kapłaństwo Chrystusa posiada charakter jedyny i wyjątkowy, łącząc się w swej istocie z tajemnicą Wcielenia. Podobnie jak we Wcieleniu Bóg zstępuje na ziemię w ciele ludzkim, tak w kapłaństwie Bóg ukrywa swoje działanie pod osłoną prawdziwego człowieczeństwa. Dzieło Chrystusa kapłana przedstawia się jako dzieło prowadzone przez Ojca w Synu Wcielonym, a nie jako przedsięwzięcie czysto-ludzkie²². W tajemnicy Wcielenia, ukierunkowanej ku krzyżowi, kryje się skuteczność pośrednictwa Chrystusa. Dobrowolne ofiarowanie siebie na krzyż oraz pośrednictwo w niebie stanowią dwa aspekty czynności ofiarnej, a pośrednictwo kapłańskie w niebie zakłada ofiarę krzyża i ją uwiecznia²³.

Z listu do Hebrajczyków wiadomo, że tylko Chrystus złożył doskonałą ofiarę Ojcu z siebie samego. Z tytułu doskonałości aktu ofiarnego jest On „pośrednikiem nowego przymierza” (Hbr 9,15). Jego kapłaństwo opiera się na transcendencji synostwa Bożego i słusznie może być określone jako mini-

¹⁹ J. Dupont, *Filius meus es tu*, RSR 35/1948/538 nn.

²⁰ J. Alfaro, *Fondazione biblico-teologica degli uffici di Cristo*, W: *Mysterium salutis III/1*, Brescia 1971, ss. 824—838.

²¹ Por. J. Bonsirven, *Epître aux Hébreux*, Paris 1943, s. 412.

²² J. Galot, *Visage nouveau du pretre*, Gembloux 1970, s. 78; Por. J. Alfaro, *Le funzioni salvifiche...*, s. 875.

²³ Por. C. Spicq, *L'epître aux Hébreux*, I, Paris 1952, ss. 291—301; II, Paris 1953, ss. 188—312; Por. O. Cullmann, *Die Christologie des Neuen Testaments*, Tübingen* 1963, ss. 82—107; Por. F. X. Durwell, dz. cyt., ss. 204—217.

sterium, tzn. służba. Jest to posługiwanie tego, który zgodnie z wolą Ojca dokonał dzieła zbawczego przez złożenie siebie samego za ludzkość w ofierze ekspiacyjnej. Ministerium kapłańskie Chrystusa rzadko kiedy jest określane terminami kapłańskimi. Nie tyle jednak ważne jest słownictwo, co sama rzeczywistość. I w świetle tej rzeczywistości można stwierdzić, że ten, kto jest uczestnikiem Chrystusa, jest także uczestnikiem Jego kapłaństwa (Hbr 10,14; 2,17; 3,2). Nauka o kapłaństwie Chrystusa zawarta w liście do Hebrajczyków znajduje swoje uzupełnienie w pozostałych pismach Nowego Testamentu.

1.2.3 TYPOLOGICZNY CHARAKTER KAPŁAŃSTWA CHRYSYDUSA W POZOSTAŁYCH PISMACH NOWEGO TESTAMENTU

Choć wyraźne określenie funkcji kapłańskiej Chrystusa występuje tylko w liście do Hebrajczyków, to trzeba powiedzieć, że cały Nowy Testament wskazuje pośrednio na kapłaństwo Chrystusa w tych miejscach, gdzie w perspektywie typologicznej jest mowa o ofierze Chrystusa na krzyżu jako Jego ofierze z własnego życia (Mk 10,45; 14,24; Łk 22,19; J 1,19; 1,36; 6,51; 19,36; Rz 3,5; 5,9; 1 Kor 5,7; Ef 1,7; 2,3; 5,25; Ap 5,8—10 itd.). Naukę tę odnajdujemy w tych tekstach, gdzie Chrystus jest nazwany „barankiem” (Ap 5,6), „barankiem paschalnym” (Ap 5,8—10), „ofiara przebłagania” (hilasmos) za grzechy całego świata (Rz 5,9). Ofiarę stanowi sam Chrystus (Gal 1,14); Ef 5,25; 1 Tym 2,6; Tt 2,14). Kiedy jest mowa o Krwi czy wprost o osobie Jezusa, to zawsze jest powiedziane, że są wydane „za nas”, „za wiele” (hypèr hymon: Łk 22,20; 1 Kor 11,23; peri pollon: Mt 26,28; hypèr auton: J 17,19; hypèr ton probaton: J 10,11,15; hypèr emou: Gal 2,20; hypèr hemon panton paredohen auton: Rz 8,34). Tego rodzaju wyrażenia, dość często występujące w Nowym Testamencie, suponują, przynajmniej nie wprost, kapłaństwo Chrystusa:

1) z uwagi na paralelizm zachodzący między tekstami, w których te wyrażenia występują a listem do Hebrajczyków, gdzie o kapłaństwie Chrystusa mówi się wyraźnie (Hbr 10,12; 5,1; 7,27; 9,7);

2) z uwagi na ich łączność z wyrażeniami o całkowitej dobrowolności i władzy Chrystusa w ofiarowaniu własnego życia (J 10,15—18)²⁴.

W świetle tych tekstów Chrystus jest nie tylko ofiarą, ale dobrowolnym ofiarnikiem. Chrystus dopełniając i udoskonalając dawny kult wprowadza w nowym radykalne zmiany. Krytyka współczesnego Mu formalizmu żydowskiego nie ograniczała się do bezdusznej etyki i liturgii faryzeuszy. Zamierzone przekształcanie kultu przekraczało wszelkie oczekiwania współczesnych, ponieważ w rzeczywistości ten nowy element, jakim była ofiara krzyża, stanowił zgorzenie zarówno dla Żydów jak i Greków. Krzyż Chrystusa zawiera w sobie wszystkie ofiary ludzkości i przez to posiada charakter niepowtarzalny i osobowy, który Go stawia ponad wszelką instytucją. W instytucji bowiem istotnie nie jest ważna osoba, gdyż urząd jest dziedziczny albo przekazywany komuś nowemu na drodze wyboru. Dlatego obojętna jest osoba wykonująca urząd, byleby zainteresowany odpowiadał wymogom wypływającym z urzędu. W przypadku Chrystusa natomiast

²⁴ Por. H. Schlier, Neutestamentliche Grundelemente des Priesteramtes, Catholica 27/1973/200—233.

wszystko zależy od Jego osoby. Wydając siebie samego w ofierze dokonuje naszego pojednania z Ojcem. Ponadto, w pełnieniu urzędu kapłańskiego jest rzeczą istotną dla Chrystusa, aby tę funkcję posiadał od Boga i aby składana przez Niego ofiara była prawdziwie czysta. Ten wymóg zostaje w pełni zrealizowany przez Chrystusa. Jezus staje się kapłanem przez objęcie urzędu z inicjatywy Boga a nie przez dziedziczenie czy wybór. Ofiarą zaś, którą składa, jest Jego własne życie. Taka ofiara jest prawdziwie nieskalana dzięki Jego świętości osobowej. Przez tę świętość jest to ofiara jedyna i niepowtarzalna. Połączenie kapłaństwa i ofiary nie może być u Chrystusa przypadkowe, a przez to powtarzalne. Obydwa elementy pozostają z sobą istotnie związane, ponieważ sam Chrystus jest ofiarą w sposób konieczny²⁵. Konieczny i niepowtarzalny charakter ofiary Chrystusa wypływa z celu Jego kapłańskiej czynności wyrażonej przez św. Jana: „za nich Ja poświęcam w ofierze samego siebie, aby i oni byli uświęceni w prawdzie” (J 17,19). Jezus nie określa siebie mianem kapłana, ale występuje jako sprawca czynności typowo kapłańskiej, która polega na „poświęceniu dla innych”. Tę funkcję spełnia On nie przypadkowo, lecz na mocy misji zleconej przez Ojca i mocą otrzymanej władzy. Misja i władza z kolei stanowią o istotnej dla kapłaństwa funkcji pośrednika.

a. Misja Chrystusa i Jego władza

Ze świadomości Jezusa o sobie samym i z wypowiedzi o własnej osobie podczas wypełnienia misji zbawczej wynika, że uważał się On za posłanego od Ojca (Rz 5,8; 8,32; J 3,16). Posłanie Syna przez Ojca, jako działanie zbawcze w historii, zostało wyraźnie podkreślone w liście do Galatów: „Gdy jednak nadeszła pełnia czasu, zesłał Bóg Syna swego, zrodzonego z niewiasty, zrodzonego pod Prawem” (4,4).

Zapowiedziany w Starym Testamencie wysłannik, Mesjasz, Odkupiciel, Sługa Jahwe, włącza się obecnie w historię na sposób trudny do przewidzenia. Na początku publicznej działalności Jezus wystąpił w synagodze nazaretańskiej i wyjaśnił fragment Iz 61,1 nn. ukazując w nim sens swego posłannictwa. W sposób analogiczny została opisana misja Jezusa u J 9,7, gdzie Chrystus jest określony jako Mesjasz. Według Ewangelii św. Jana cała misja Jezusa wywodzi się od Ojca. Ojciec jest ostatecznie tym, który działa, miłuje, zbawia. Syn nie czyni nic z siebie samego, ale całe dzieło zbawcze pełni z posłuszeństwa do Ojca²⁶. Tę samą myśl potwierdzają listy św. Pawła, według których cała historia zbawienia ma swoje źródło w Ojcu i w misji Syna Bożego (Rz 16,25 nn.; 1 Kor 2,7—10; 2 Kor 1,20; Gal 4,4—7; Kol 1,25 nn.). Pod koniec swego życia Jezus przypomina swoją własną misję jako podstawę posłannictwa Apostołów: „jak Ojciec mnie posłał, tak i Ja was posyłam” (J 20,21). Rekapitulację wszystkich wypowiedzi Nowego Testamentu na temat misji Jezusa stanowi tekst listu do Hebrajczyków: „Syn dokonawszy oczyszczenia z grzechów, zasiadł po prawicy Majestatu na wysokościach” (1,1—3).

²⁵ Por. H. U. von Balthasar, dz. cyt., ss. 367—368.

²⁶ Por. R. Schulte, *Opera salvifica del Padre in Cristo*, W. *Mysterium salutis*, III/1, Brescia 1971, ss. 69—114; Por. A. Hamman, *Evento di Cristo come atto del Figlio*, W: *Mysterium salutis*, III/1, Brescia 1971, ss. 119—138.

Misja Chrystusa w Nowym Testamencie jest scharakteryzowana także przez Jego władzę (*exousia*)²⁷. Pod koniec kazania na górze tłumy słuchaczy zdumiewały się nad Jego nauką, którą wygłaszał jako mający władzę (por. Mt 7,28—29). Ogólnie można powiedzieć, że władza Chrystusa przejawia się w potrójnym aspekcie: prorockiej władzy ewangelizowania, królewskiej — rządzenia, kapłańskiej — składania ofiary. Dar ofiarny Chrystusa połączony z Jego autorytetem ukazuje Go w pełni jako kapłana, ponieważ kapłaństwo jest władzą osoby składającej ofiarę, podczas gdy ofiara jest aktem kwalifikowanym tej władzy.

b. Pośrednictwo Chrystusa

Pod koniec misji Jezusa Bóg objawił cel Jego posłannictwa. Jezus został posłany, aby być „pośrednikiem między Bogiem i ludźmi” (1 Tm 2,5; por. Hbr 8,6; 9,15; 12,24). Słowo przyjęło naturę ludzką podległą cierpieniu, śmierci i od momentu Wcielenia jest skierowane na złożenie ofiary odkupieńczej, gdyż przez tę ofiarę zostało zrealizowane pojednanie ludzi z Bogiem. Chrystus pośrednik jest więc kapłanem, który ofiaruje siebie na krzyżu. Jego pośrednictwo jest zatem elementem koniecznym i konstytutywnym Nowego Przymierza, i stąd nie może być pojmowane jako okazjonalne. Jest ono tak dalece konieczne dla wszystkich, że z natury swej wymaga przedłużenia po powrocie Chrystusa do Ojca²⁸. Pośrednictwo stanowiące integralną część misji zbawczej Chrystusa musi współdzielić naturę tej misji. Jak cała misja Jezusa nie może ograniczyć się tylko do okresu Jego życia ziemskiego, tak samo i pośrednictwo musi być przedłużone poza ten okres. Kapłaństwo Chrystusa wraz z istotną dla niego władzą (*exousia*) składania ofiary rozpoczęło się we Wcieleniu, ale dopełniło się przez uwielbienie we władzy wstawienniczej u Ojca na rzecz ludzi. Chrystus jako kapłan nie jest tylko ofiarnikiem, ale przede wszystkim „pośrednikiem Nowego Przymierza” (Hbr 9,15). Stąd kapłaństwo Chrystusa określa się przez Jego funkcję pośredniczenia u Boga.

2. KAPŁAŃSTWO MINISTERIALNE USTANOWIONE PRZEZ CHRYSSTUSA

2.1. APOSTOLAT I MINISTERIUM KAPŁAŃSKIE

Poprzestaniemy tylko na niektórych momentach dotyczących ministerium przekazanego Apostołom przez Chrystusa. Chodzi mianowicie o ministerium o charakterze znaku sakramentalnego. Będąc znakiem trwałej obecności Chrystusa w Kościele nie może ono skończyć się wraz ze śmiercią Apostołów, ale musi się przedłużyć na całą historię. Należy przede wszystkim podkreślić udział Apostołów zarówno w misji, jak i w kapłaństwie Chrystusa. Tego do-

²⁷ Por. R. Karpiński, „*Exousia*” à la base de l’enseignement de Jésus et de la mission apostolique selon saint Matthieu, Rome 1968.

²⁸ Por. J. Galot, *La rédemption...*, ss. 151—178.

maga się prerogatywa kapłańska „episcopoi” i „presbyteroi”. Z teologicznego punktu widzenia „presbyteroi” uczestniczą w tym samym kapłaństwie co i biskupi będący następcami Apostołów²⁹. Od strony historycznej zaś trzeba stwierdzić, że między Apostołami i pierwszymi biskupami została zachowana ciągłość nie tylko funkcji, ale także misji. Apostołowie i ich następcy w ministerium kapłańskim Chrystusa wykonują zlecony im urząd działający w imieniu Chrystusa, są znakiem i narzędziem Jego obecności, słowa i działania w świecie³⁰.

2.1.1. MISJA APOSTOŁÓW

Wybór Dwunastu uczniów, związanych z dziełem Jezusa w sposób szczególny, był ważnym faktem. Badania ostatnich lat na temat tego wydarzenia dostarczyły wielu cennych wyjaśnień³¹. Oczywiście w różnych pismach Nowego Testamentu zachodzą pewne różnice w przedstawianiu misji apostołowskiej. Istnieją jednak elementy wspólne dla różnych ksiąg. Teksty klasyczne, które przedstawiają misję Apostołów wobec ludzi jako żywy i trwały znak obecności Chrystusa — Głowy Kościoła, zaliczają do nich wybór ze strony Chrystusa, powołanie, posłannictwo, władzę (exousia) i charyzmaty.

Synoptycy na pierwszym miejscu stawiają powołanie przed posłannictwem i nadaniem władzy (Mk 3,14-15; Mt 10,5; Mt 28,18—20; Mk 16,15—16). Natomiast o charyzmatkach mówią w powiązaniu z posłannictwem (Mk 16,17—18). Od momentu zmartwychwstania Jezusa, kiedy Apostołowie otrzymali posłannictwo i władzę opartą o władzę Chrystusa (Mt 28,18—20), stali się świadkami Chrystusa zmartwychwstałego (Dz 1,21)³², przepowiadając naukę o zbawieniu w imię Jezusa Chrystusa. Chociaż nasza uwaga kieruje się głównie na funkcję przepowiadania Ewangelii przez Apostołów to jednak nakaz kerygmacyjny obejmuje także ministerium ściśle sakramentalne, reprezentowane przez chrzest, który jest szczególnym aktem kultycznym, wprowadzającym chrześcijanina w osobowy kontakt z całą Trójcą św. To zadanie, pochodzące od Ojca i Chrystusa zmartwychwstałego, zakłada boską władzę (exousia). B. Rigaux³³ komentując ustanowienie apostołatu dostrzega w tym fakcie aluzję do dzieła stwórczego ze strony Jezusa: „i ustanowił Dwunastu” (Mk 2,14).

Chrystologiczny aspekt misji Apostołów jeszcze jaśniej został wyrażony w Ewangelii św. Jana: „A Jezus znów rzekł do nich: »Pokój wam! Jak

²⁹ Por. J. Giblet, *I presbiteri collaboratori dell'ordine episcopale*, W: *La Chiesa del Vaticano II* (red. G. Barauna), Firenze 1965, ss. 872—895.

³⁰ M. Thurian, *Sacerdoce et ministère*, Taizé 1970, ss. 57—58.

³¹ Wśród najważniejszych rozpraw omawiających ten temat wystarczy wymienić: H. Schürmann, *Die vorösterlichen Anfänge der Logientradition. Versuch eines formgeschichtlichen Zuganges zum Leben Jesu*, W: *Der historische Jesus und der kerygmatische Christus* (H. Ristow — K. Matthiae), Berlin 1961, ss. 342—370; L. Cerfaux, *Le chrétien dans la théologie de saint Paul*, *Lectio Divina* 33/1962/Paris, ss. 99—118.

³² L. Cerfaux, *Témoins du Christ d'après le livre des Actes*, *Angelicum* 20/1943/166—183.

³³ B. Rigaux, *Die „Zwölf” in Geschichte und Kerygma*, w: *Der historische Jesus und der kerygmatische Christus* (H. Ristow — K. Matthiae), Berlin 1961, s. 474.

Ojciec Mnie posłał, tak i Ja was posyłam» (J 20,21). Dar Ducha Świętego uświęca uczniów Jezusa i czyni z nich bezpośrednich towarzyszy Jego misji. Misja apostoła kontynuuje misję samego Chrystusa posłanego przez Ojca. Władza odpuszczania grzechów (J 20,22 nn.) ma swoje źródło w uczestnictwie w misji kapłańskiej Chrystusa. Taki związek zostaje podkreślony również przez Mateusza z okazji ustanowienia Eucharystii: „Pijcie z niego wszyscy, bo to jest moja Krew Przymierza, która za wielu będzie wylana na odpuszczenie grzechów” (Mt 26,28), a nie można przecież negować, że ofiara Chrystusa stanowi czynność kapłańską *per excellentiam*⁸⁴.

Podobne warunki apostołatu wymienia św. Paweł: wybór (Rz 1,1), powołanie (1 Kor 1,1; Gal 1,1) i posłannictwo (Rz 1,5; 10,15; 1 Kor 1,17). Stwierdza on o sobie, że otrzymał władzę od Chrystusa (2 Kor 10,7; 13,10) i odpowiednie charyzmaty (1 Kor 14,18—19). Swoje posłannictwo pojmuje w sensie skierowania ku posłudze i budowaniu Kościoła.

Jak wynika z cytowanych tekstów Nowego Testamentu głównym zadaniem Apostołów było głoszenie Słowa, czyli zbawczego orędzia w Jezusie Chrystusie. Niewątpliwie, misja ich wymagała działania Ducha Świętego, a więc i obecności charyzmatów (J 20,21 nn., 1 Kor 12,11). Jednakże misja Apostołów nie jest ustanowiona tylko przez dar Ducha Świętego, który jest udzielany według Jego własnego upodobania (1 Kor 12,11) ale również stosownie do urzędu przekazanego przez Chrystusa „według miary daru Chrystusowego” (Ef 4,7). Dlatego misja Apostołów, chociaż zawiera w sobie aspekty pneumatyczne, jest głównie chrystologiczna.

2.1.2 KAPŁAŃSTWO APOSTOŁÓW

Cytowana wyżej formuła „ustanowił Dwunastu” (Mk 3,13—19) wskazuje, że powołana przez Chrystusa grupa Apostołów stanowi nową instytucję⁸⁵. Ustanowienie Dwunastu oznacza inaugurację instytucji stanowiącej ważne wydarzenie Królestwa Bożego. Liczba Dwunastu podkreśla wolę Jezusa odnośnie do zerwania z partykularyzmem starotestamentowej kasty kapłańskiej ograniczonej do jednego pokolenia Izraela. Powołanie Dwunastu jest związane z założeniem Kościoła⁸⁶. To ustanowienie Dwunastu rozpatrywane w aspekcie ontologicznym sugeruje pierwszeństwo bycia przed działaniem, czyli pierwszeństwo powołania instytucji przed skierowaniem jej do wykonywania określonej funkcji. Przeznaczenie Apostołów zostało przez Marka określone w sposób bardzo znaczący: „i ustanowił Dwunastu, aby Mu towarzyszyli (ut essent cum illo), aby mógł wysyłać ich na głoszenie nauki” (Mk 3,14). „Przebywanie z Nim” poprzedza misję głoszenia Ewangelii. Formuła „być z Nim” podkreśla także strukturę instytucjonalną powołanej grupy i wykazuje pokrewieństwo z tradycyjną formułą wyrażającą przymierze: „Ja będę z tobą” (Wj 3,12). W momencie ustanowienia Eucharystii, Jezus ujawniając

⁸⁴ Por. S. Cipriani, *La dottrina del sacerdozio nel Nuovo Testamento*, W: *Il sacerdozio ministeriale*, Napoli 1970, ss. 28—58.

⁸⁵ Podobny sens czasownika „ustanowić”, występującego w połączeniu z określoną osobą lub grupą osób jako dopełnienie bliższe, występuje w Starym Testamencie w odniesieniu do instytucji kapłańskiej (por. 1 Krl 13,33; 2 Kr 2,18).

⁸⁶ Por. J. Galot, *Visage nouveau...*, ss. 83—88.

sens swojej śmierci wobec Dwunastu, ukazuje także ich funkcję w Nowym Przymierzu: „Wyście wytrwali przy Mnie w moich przeciwnościach. Dlatego i ja przekazuję wam królestwo, jak Mnie przekazał je mój Ojciec” (Łk 22,28—29). Instytucja Dwunastu wchodzi więc w zakres zbawczego planu Jezusa i stąd jej misja jest natury eschatologicznej. Tekst mówi o przekazaniu Apostołom przez Jezusa pełnej władzy nad Królestwem. Greckie słowo „przekazać” (diatithemai) nawiązuje do przymierza i wyraża myśl, że Nowe Przymierze jest ustanowione w sposób specjalny z udziałem Dwunastu³⁷. Misja przekazana Apostołom jest całkowicie nowa. Wiąże się nie z prorokami, ani z kapłanami Starego Przymierza, lecz z osobą i misją Chrystusa. Cel misji apostołskiej — kształtowanie ludu poprzez głoszenie Słowa — zakłada funkcję kapłańską u Apostołów. Jak zaświadczały Dzieje Apostolskie, istnieją ścisłe relacje między wykonywaniem urzędu apostołskiego i otrzymaniem specjalnej łaski Ducha Świętego (Dz 1,8). Zstąpienie Ducha Świętego w dniu Pięćdziesiątnicy przemieniło skutecznie Apostołów, napełniając ich nową siłą, pewnością i odwagą, że nic nie zdoła powstrzymać daru tego słowa, które oświeca i przekonuje (Dz 2,1 nn.). Dlatego sama misja, jaką Apostołowie otrzymali uprzednio nie wystarczy, aby byli zdolni wykonać zlecony im mandat. Chrystus uświadamia to Apostołom przed swoim wniebowstąpieniem i dlatego poleca im, by „nie odchodzili z Jerozolimy, ale oczekiwali obietnicy Ojca” (Dz 1,4; por. Łk 24,49). Jest tu zawarta cenna treść teologiczna. Zadanie powierzone Apostołom nie opiera się tylko na prawie im udzielonym, ani na obowiązku, jaki mają wykonywać, gdyż to prowadziłoby do czysto prawnej koncepcji misji apostołskiej. Ich misja zakłada obecność Ducha Chrystusa, który przemienia wewnętrznie Apostołów i uzdalnia ich do wykonywania zleconego im zadania (Łk 10,16)³⁸, a także konsekruje ich jako widzialną instytucję³⁹. Niektórzy Ojcowie Kościoła upatrują w scenie Zesłania Ducha Świętego na Apostołów zgromadzonych w Wieczerniku (J 20,22—23) fakt prawdziwych święceń kapłańskich udzielonych Apostołom⁴⁰. To samo zdają się potwierdzać Ojcowie Soboru Trydenckiego⁴¹. Sobór Watykański II omawiając sakramentalność episkopatu odwołuje się zarówno do tradycji patrystycznej, jak i do dokumentów Soboru Trydenckiego. Sobór pozostawia badaniom teologów niektóre kwestie specjalistyczne z tej dziedziny⁴², sam zaś poprzestaje na stwierdzeniu, że urząd apostołski zakłada szczególnie przekazanie Ducha Świętego⁴³.

Centralnym przedmiotem kerygmatu apostołskiego był Chrystus ukrzyżowany i zmartwychwstały (1 Kor 1,23; Gal 3,1). Natura ofiarnicza aktu przepowiadania zakłada więc, że misja Apostołów musi być kapłańska. Skoro bowiem wierni są nazywani ludem kapłańskim na podstawie ich związku z aktem kultycznym składania ofiar i głoszenia śmierci Pańskiej (1 P 2,9), to tym bardziej musi być kapłańską misja apostoła, którego właściwym za-

³⁷ Tamże, s. 87.

³⁸ J. Lécuyer, *L'Episcopato come Sacramento*, W: *La Chiesa del Vaticano II*, Firenze 1965, ss. 713—732.

³⁹ Y. Congar, *Esquisses du mystère de l'Eglise*, Paris 1966, ss. 112—127.

⁴⁰ J. Chryzostom, *In Joan. Hom.*, 87,3; PG 85,1517. Cyryl Alex., *Comm. in Joan.*, 20,21—23; PG 74,708—9.

⁴¹ *Conc. Trid. Acta*, wyd. Georresiana, t. 8, s. 954 nn.

⁴² M.in. problem dotyczy udzielenia Ducha Świętego Apostołom w wieczór Zmartwychwstania i daru Pięćdziesiątnicy.

⁴³ KK 21.

daniem jest głoszenie (keryssein, evaggellein, kataggellein) śmierci i zmartwychwstania Pańskiego (1 Kor 1,23; Gal 3,1)⁴⁴.

W liście do Rz 15,15—16 św. Paweł wspomina wyraźnie o „łasce otrzymanej od Boga” w celu głoszenia Ewangelii poganom. Św. Paweł przedstawia tu swoją misję w terminach kultycznych. Jego posłannictwem jest służba (leitourgos) Chrystusowi, przez którą pragnie on czynić swoje przepowiadanie świętą czynnością (hierourgein). Gdyby chodziło tylko o samo wyrażenie leitourgos, można by je odnieść do jakiegokolwiek czynności świeckiej, ale Paweł dołączył czasownik hierourgein, który nie pozwala wątpić, że chodzi o sens kultyczny. Poza tym św. Paweł odkrywa cel kultyczny swojej czynności „by poganie stali się ofiarą (prosfora) Bogu przyjemną”. Cytowany tekst zawiera trzy określenia, które wskazują jednocześnie na sens sakryfikalny i kapłański: leitourgos, hierourgein, prosfora. Paweł określa siebie jako liturga składającego ofiarę Bogu poprzez głoszenie Ewangelii. Analogiczna terminologia ofiarnicza występuje także w innych tekstach św. Pawła, w których Apostoł traktuje o swojej działalności apostołskiej (Flp 2,17 i 2 Tm 4,6)⁴⁵. „Pojęcia użyte w naszych tekstach charakteryzują a priori tę kapłańską posługę głoszenia Ewangelii jako czynność istotnie urzędową i publiczną, a nie jako indywidualne przedsięwzięcie charyzmatyczne. Paweł spełnia liturgię ofiarniczą za wszystkich. Tłumacze Septuaginty użyli wyrażen: leitourgia, leitourgein, leitourgos na oznaczenie posługi kultu składanego Jahwe, ale taka terminologia musiała odtwarzać im brzmienie także antyczne, oficjalne, polityczno-techniczne pojęcia”⁴⁶. Zaś kompleks pojęć użytych przez Pawła wskazuje, że on sam nie pojmował swojej posługi jako czynności świeckiej. W rzeczywistości chodzi o posługę ofiarniczą, zleconą i zagwarantowaną przez Boga, w istocie sprawowaną przez samego Chrystusa poprzez słowo i działanie, udoskonaloną poprzez znaki i cuda Ducha Świętego. To pozwala odróżnić ową ofiarę od czynności kultyczno-sakralnej pogańskiej czy żydowskiej. Głoszenie Ewangelii nie jest czynnością świecką⁴⁷.

W rozdziale o kapłaństwie Chrystusa była mowa o ścisłym powiązaniu władzy (exousia) z Jego misją i kapłaństwem. Teksty omawiane w poprzednim paragrafie (Mt 10,5; Mk 3,14; Mk 16,15—16), potwierdziły fakt przekazania Apostołom przez Chrystusa Jego misji i władzy, dzięki czemu otrzymali udział w Jego kapłaństwie i stali się Jego reprezentantami. To znajduje potwierdzenie w powołaniu św. Pawła. Apostoł nigdy nie uważał swego apostołatu jako różnego od tych, „którzy stali się apostołami przed nim” (Gal 1,77). Jest on apostołem Chrystusa obdarzonym pełną władzą. Apologia apostołatu u św. Pawła jasno wskazuje, że Kościół pierwotny nie znał i nie dopuszczał innego apostołatu jak tylko pochodzący z jasno wyrażonej woli Chrystusa. Urząd Dwunastu i św. Pawła opiera się na mandacie udzielonym przez Chrystusa i w jego zakres wchodzi głoszenie śmierci i zmartwychwstania Chrystusa. Przez apostołskie głoszenie Ewangelii Chrystus ukrzyżowany staje się obecny wśród nas i uobecnia swoją ofiarę tak samo, jak staje się obecny przez ofiarę eucharystyczną (1 Kor 11,26). Tego rodzaju posługa apo-

⁴⁴ Por. A. Vanhoye, *Sacerdoce commun...*, NRT/1975/193—207.

⁴⁵ Por. E. Lohmeyer, *Die Briefe an die Philipper, an die Kolosser und an Philemon*, Göttingen ¹⁰ 1950, sm 113.

⁴⁶ Strathmann, W: ThWB IV, 229.

⁴⁷ Por. H. Schlier, *Grundelemente des Priesterlichen Amtes in Neuen Testament*, Theologie und Philosophie 44/1969/165.

stolska jest zarazem kapłańską w tym sensie, że przez głoszenie apostołskie Ewangelii Chrystus staje się obecny w swojej ofierze. Posługa ta wprowadza apostoła w cierpienia i śmierć Chrystusa i czyni go uczestnikiem męki Pana⁴⁸. Władza Chrystusa nie trwa we wspólnocie wierzących inaczej niż przez apostołat w sensie ścisłym, tzn. przez ministerium Dwunastu. Władza Jezusa jest eschatologiczna i kapłańska, a apostołat Dwunastu i Pawła jest analogiczny na zasadzie udziału. Wartość kapłańska apostołatu wypływa stąd, że jest on skutecznym znakiem, wybranym aktem jasno wyrażonej woli Chrystusa, udzielonym Apostołom jako łaska. Nie da się sprowadzić kapłaństwa Apostołów do kapłaństwa powszechnego ochrzczonych. Jest to kapłaństwo innego rzędu, ponieważ opiera się na misji i władzy, która rekapitułuje wszystko i pozwala im działać „w imię Chrystusa”.

2.2 PRZEKAZANIE MINISTERIUM APOSTOLSKIEGO W KOŚCIELE

Na końcu pozostaje do wyjaśnienia kwestia włączenia ministrów poapostołskich w kapłański urząd Chrystusa. Chodzi tu nie tylko o prawdziwą sukcesję apostołską w wykonywaniu misji głoszenia słowa, ale także o właściwy udział w ministerium kultycznym, albo sakramentalnym. Pomijamy natomiast, jako kwestie drugorzędne, rozróżnienie między „presbyteroi” i „episcopi” oraz ustalenia dotyczące początku episkopatu monarchicznego.

2.2.1 MISJA SZAFARZY KOŚCIOŁA PIERWOTNEGO

Główna działalność apostołów sprowadzała się do głoszenia Ewangelii i pouczeń udzielanych członkom wspólnoty, która gromadziła się wokół nich, słuchając ich wystąpień (Dz 2,14 nn.). Kościoły powstające pod nadzorem apostołskim winny były być kontrolowane i wspomagane zgodnie z wolą Chrystusa⁴⁹. Ta funkcja zarządzania przez apostoła „w imię Pańskie” występuje dość jasno w tekstach Nowego Testamentu. Przechodząc jednak od gminy do gminy apostołowie stosowali system uzupełniający. W Kościołach przez siebie zakładanych ustanawiali stałą władzę lokalną (np. „presbyteroi”, których Paweł i Barnaba pozostawili w Azji: Dz 13; 20,17—38). Wydaje się, iż to samo uczynił św. Paweł w Filipinach Macedońskich, gdyż list swój kieruje do „wszystkich świętych (...) którzy są w Filipi, wraz z biskupami i diakonami” (Flp 1,1). W tym samym czasie zostaje utworzony Kościół w Jerozolimie, gdzie, niektórym starszym zostały powierzone określone zadania⁵⁰. Jerozolima posiadała własne prezbiterium (Dz 11,30; 16,4). Głoszenie Ewangelii w świecie prowadzi do zakładania wspólnot, które na wzór Kościoła Jerozolimskiego, posiadają dokładnie określone struktury. Apostołowie w swej pracy misyjnej są wspierani przez współpracowników wybranych przez siebie (np. Tymoteusz — 1 Kor 4,17). Paweł posyła go wraz z Erazmem do Macedonii (Dz 19,22; 1 Tess 3,2), poleca go troszcze i opiece wiernych

⁴⁸ Por. H. Schlier, tamże, s. 164—168.

⁴⁹ Por. J. Giblet, art. cyt., s. 879.

⁵⁰ P. Benoit, *Les origines de l'épiscopat dans le Nouveau Testament*, W: *Exégèse et Théologie*, t. II, Paris 1962, ss. 232—246.

(1 Kor 16,10); wymienia go obok siebie na początku swoich listów (2 Kor 1,1; Flp 1,1; Kol 1,1; 1 Tes 1,1), pozostawia go w Tesalonikach po swoim odejściu (Dz 17,14—15). Podobna jest sytuacja z Tytusem, którego Paweł nazywa swoim bratem (2 Kor 8,23). W świetle wymienionych tekstów można ustalić związki zachodzące między apostołami i ministrami przez nich powołanymi. Łączność tę ustala się na podstawie kilku racji.

1) Pierwszą z nich stanowi wybór lub akceptacja apostołska np. presbyteroi pozostawieni przez Pawła i Barnabę w Azji Mniejszej, Stefanas zaakceptowany w Koryncie (1 Kor 16,17).

2) Apostołowie posyłają bezpośrednich współpracowników. Ich wysłanicy stanowią łączność między kościołami lokalnymi i podróżującymi apostołami (Tymoteusz, Sylwan, Tytus).

3) „Presbyteroi”, „diakonoi”, o których wspominają Dzieje Apostolskie (15,2; 6,1 nn.) odnośnie do gminy jerozolimskiej, nie oznaczają dokładnie prezbiterów i diakonów w znaczeniu dzisiejszym. Istotne jest w tym twierdzenie o istnieniu szafarzy dobranych do sprawowania posługi w budowaniu Kościoła. To przyłączenie dokonuje się przez ryt „włożenia rąk”, który oznacza udział w darze Ducha Świętego (Dz 6,6; 13,3).

Nowy Testament zawiera szereg tekstów, w których jest mowa o „włożeniu rąk” w celu powołania nowych przełożonych gmin chrześcijańskich. O rytcie tym wspomina św. Łukasz w Dziejach Apostolskich mówiąc o ustanowieniu „Siedmiu”, którym Apostołowie zlecieli „obsługiwanie stołów” (Dz 6,1—6). Paweł i Barnaba ustanawiają prezbiterów w Azji Mniejszej (Dz 14), a sam Paweł i Barnaba, zanim udali się w pierwszą podróż misyjną, „po poście i modlitwie” otrzymali „włożenie rąk” (Dz 13,3). Dwa teksty św. Pawła zasługują na szczególną uwagę w tym względzie: 1 Tm 4,14 i 2 Tm 1,6.

W 1 Tm 4,14 św. Paweł w ten sposób napomina swojego ucznia: „Nie zaniedbuj w sobie Charyzmatu, który został ci dany za sprawą prorocstwa (meta) i przez włożenie rąk (epistheseos ton heiron) kolegium prezbiterów”. Analogiczny tekst w 2 Tm 1,6 brzmi: „Z tej właśnie przyczyny przypominam ci, abyś rozpałił na nowo charyzmat Boży, który jest w Tobie przez włożenie moich rąk (dia tes epistheseos ton heiron mou)”.

„Jeżeli nie ulega wątpliwości, że w 2 Tm 1,6 podmiotem wkładającym ręce jest Paweł, to sprawa owego podmiotu nie jest wcale oczywista w 1 Tm 4,14. Tekst w dosłownym brzmieniu zdaje się wskazywać na nie sprecyzowaną bliżej społeczność kapłańską. Jednakże nie brak racji przemawiającej za tym, że społeczność owa towarzyszyła tylko Pawłowi, który był głównym wykonawcą wspomnianego wyżej rytu. I tak nie bez znaczenia chyba jest fakt użycia różnych przyimków w obydwu tekstach. Udział społeczności kapłańskiej w ceremonii wkładania rąk jest wyrażony przyimkiem meta, a ten prawie zawsze wskazuje na okoliczności towarzyszące jakiejś akcji. W tekście 2 Tm 1,6 natomiast, w zdaniu mówiącym o łasce, którą Tymoteusz otrzymał przez włożenie rąk Pawła użyty jest przyimek dia, wprowadzający zazwyczaj ideę przyczynowości instrumentalnej.

Poza tą, wcale nie błahą, racją gramatyczną na uwagę zasługuje fakt, że społeczność kapłanów poza dyskutowanym w tej chwili tekstem 1 Tm 4,14 — nigdy nie jest podmiotem wkładania rąk. Zdaje się to świadczyć nie tylko o pewnym zwyczaju literackim Pawła, lecz wskazuje na konkretną ideę teologiczną. Streszczając więc dotychczasowe wywody wypada stwierdzić:

w obydwu tekstach tym, który wkłada ręce na Tymoteusza, jest Paweł, lecz w 1 Tm 4,14 istnieje nadto wzmianka o pewnym współudziale w tej ceremonii społeczności starszych, szczególnie pominięty milczeniem w 2 Tm 1,6.

Owego włożenia rąk kontekst nie pozwala utożsamiać z jakimś błogosławieństwem lub tym bardziej z zabiegiem przynoszącym uzdrowienie ciała. Włożenie rąk pod względem teologicznej treści już w Starym Testamencie wyrażało ideę pewnej solidarności między wkładającym ręce a tym, na którym one, wraz z pewnym przykazanym dobrem spoczęły (Kpł 1,4; 16,21; Lb 8,10; 27,15; Pwt 34,9).

Włożeniu rąk towarzyszyła — jako drugi element całego ceremoniału — modlitwa, zwana niekiedy prorocstwem. Właśnie owa modlitwa zdaje się wyrażać wolę Boga, będąc zarazem jakby odpowiednikiem dzisiejszej formy sakramentalnej⁵¹.

W ten sposób poprzez ryt „włożenia rąk” ustanawiano instytucjonalnie szafarzy Kościoła i powierzano im charyzmat ministerium hierarchicznego. Śmierć Dwunastu nie spowoduje zatem żadnego kryzysu w Kościele, który będzie rozwijał się pod kierownictwem osób autorytatywnie wyznaczonych. Począwszy od Apostołów, poprzez ich bezpośrednich współpracowników, do tych wszystkich, którzy zostaną ustanawiani jako ich następcy w urzędzie, pozostaje ciągłość charyzmatu reprezentowania i uobecniania pośród wierzących Chrystusa Pasterza i Kapłana⁵².

Wspomniane fakty pozwalają stwierdzić, że przynależność do prezbiterium i zadanie współpracy z Apostołem wymaga wyboru i posłannictwa. Jest to zatem fakt publiczny, któremu towarzyszy przekazanie urzędu. Jako element nowy, występujący przy wprowadzeniu szafarzy poapostolskich w urząd kapłański, należy odnotować „włożenie rąk”, którego nie spotykamy w przypadku Dwunastu, choć występuje w odniesieniu do św. Pawła (Dz 13,1—3).

2.2.2 KAPŁAŃSTWO SZAFARZY POAPOSTOLSKICH

Natura „kapłańska” szafarzy nie została wyraźnie sformułowana w czasach apostoelskich. Fakt ten zwykło się wyjaśniać m.in. brakiem odpowiedniego słownictwa, koniecznością uwydatnienia jedności kapłaństwa Chrystusa, jego aspektu eschatologicznego itp. Ponadto dołącza się kwestia konieczności stałego przewodnictwa prezbiterów w sprawowaniu Eucharystii. Ryt eucharystyczny zajmował centralne miejsce w działalności kultycznej i liturgicznej, ponieważ był on sprawowany wszędzie tam, gdzie apostołowie ustanawiali starszych gmin chrześcijańskich⁵³. Sam Paweł przewodniczył liturgii eucharystycznej (Dz 20,11), czuwał nad jej sprawowaniem, usuwał nadużycia (1 Kor 11,18—34). Nie da się jednak stwierdzić, że od początku jego działalności w Koryncie i w czasie nieobecności Eucharystia była zawsze sprawowana przez presbyterów. W ostatnich latach teologowie dyskutują nad koniecznością szafarza do ważnego sprawowania Eucharystii⁵⁴. Zbyt

⁵¹ K. Romaniuk, *Uczeniowie i Apostołowie Pańscy — (Kapłaństwo hierarchiczne)*, W: *Kapłaństwo w Piśmie św. Nowego Testamentu* (A. Jankowski — K. Romaniuk), Katowice 1972, ss. 243—244.

⁵² S. Cipriani, art. cyt., s. 49.

⁵³ J. Giblet, art. cyt., s. 879.

⁵⁴ Np. H. Küng, *Die Kirche* (Herder), Freiburg Br., 1967; R. J. Bunnik, *C'è un*

radykałnie w tej materii wypowiada się R. J. Bunnik: „W żadnym tekście Pisma św. nie został wyrażony ścisły związek między szafarzem Kościoła i liturgią eucharystyczną, i nie da się w żaden sposób usprawiedliwić przekonania, że Eucharystia może być sprawowana tylko wtedy, gdy będą obecni biskupi lub prezbiterzy, albo pod przewodnictwem biskupów i prezbiterów”⁵⁵. Do zagadnienia należy jednak podejść bardzo ostrożnie z uwagi na dane biblijne i tradycję Kościoła.

a) Nowy Testament

Nowy Testament nie zawiera wiele informacji o życiu sakramentalnym kościołów zakładanych przez Apostołów. Nie można jednak twierdzić, że w tekstach Nowego Testamentu brak wypowiedzi o istocie życia kultycznego. Liturgiczna czynność „łamania chleba” (Dz 2,42) sprawowana przez gminę jerozolimską nie jest instytucją kościelną, ale jest wykonywaniem nakazu zleconego Apostołom przez Chrystusa w słowach „to czynicie na moją pamiątkę” (Łk 22,19)⁵⁶. Czy to polecenie obowiązywało cały Kościół? Niewątpliwie, cały Kościół jest odpowiedzialny za Eucharystię. Takie rozwiązanie wyjaśnia nam pytanie, dlaczego upomnienia Pawła są skierowane do całej gminy korynckiej, gdzie dopuszczano się nadużyć w sprawowaniu Eucharystii (1 Kor 11,17—34).

Nasuwa się jednak pytanie czy postawa Pawła upoważnia do wniosku, że Eucharystii sprawowanej w Koryncie nie przewodniczył ktoś ze starszych. Według H. Künga nie było konieczne wyznaczanie temu kościołowi przełożonych, ponieważ gmina koryncka była wspólnotą chrześcijan charyzmatyków, z których każdy ponosił odpowiedzialność według otrzymanego charyzmatu⁵⁷. Trudno jednak z listu do Koryntian wnioskować, że Eucharystia tam sprawowana miała charakter obrzędu świeckiego. Prorocy należący do charyzmatyków byli najbardziej znamienitymi członkami prezbiterium okresu apostołowskiego. Potwierdza to również list do Efezjan, który łączy proroków z apostołami (Ef 2,20).

b) Ciągłość ministerium apostołowskiego

W czasie nieobecności apostołów i w okresie poapostołskim liturgii eucharystycznej przewodniczyli przełożeni gmin (1 Tes 5,12; Rz 12,8). Jakkolwiek to zadanie liturgiczne nie jest jasno określone w okresie apostołskim, to jednak nie można zaprzeczyć, że połączenie władzy kościelnej z przewodnictwem

prete per il domani. Il ministero ecclesiastico in un tempo di evoluzione, (Queriana), Brescia 1969; J. Blenskinsopp, Celibato, Sacerdozio, Chiesa. Un nuovo modello per dopo la crisi, Brescia 1970.

⁵⁵ R. J. Bunnik, C'è un prete per il domani. Il ministero ecclesiastico in un tempo di evoluzione, Brescia 1969, s. 93.

⁵⁶ A. Ambrosiano, Sacerdozio ministeriale ed Eucaristia, W: Il sacerdozio ministeriale, Napoli 1970, ss. 108—146.

⁵⁷ H. Küng, Die Kirche, (Herder), Freiburg Br. 1967, s. 470. Nieco łagodniej wyraża się K. H. Schelkle, Służby i służby w kościołach czasów nowotestamentowych, Concilium 1—5/1969/, Poznań, ss. 153—161.

eucharystycznym pochodziło od Apostołów⁵⁸. Jeśli w Kościele Apostolskim niezbyt jasno podkreślano ten związek, to dlatego, że wpływały na to okoliczności zewnętrzne. Przepowiadanie stanowiło wtedy istotny aspekt posługiwania kapłańskiego. Trzeba jednak przyjąć jedność organiczną funkcji kapłańskich. Przepowiadanie słowa jest podporządkowane Kościołowi. Eucharystia dopełnia Kościół⁵⁹. Dlatego Kościół Apostolski musiał położyć główny akcent na przepowiadaniu, gdyż sprawowanie eucharystii zakłada istnienie wspólnoty zgromadzonej przez przepowiadanie. Sprawowanie Eucharystii nie jest celem samym w sobie. Jest ona celebrowana w perspektywie przyjścia Pana, zgodnie ze słowami św. Pawła: „śmierć Pańską opowiadać będziecie aż przyjdzie” (1 Kor 11,26). Łączność i ciągłość między Apostołami i hierarchią lokalną potwierdza również tradycja Apostolska. Św. Ignacy Antiocheński w liście do Smyrneńczyków (8,1) podkreśla ów związek w słowach: „Jak Jezus Chrystus naśladuje Ojca, tak wy naśladujcie biskupa i prezbiterium, jakby byli apostołami”⁶⁰. Według liturgii św. Hipolita⁶¹ sprawowanie Eucharystii jest właściwością urzędu kapłańskiego⁶².

Nowy Testament wypowiada się pośrednio na temat kapłańskiego charakteru pierwotnego ministerium. Trzeba jednak pamiętać, że nawet kapłaństwo Chrystusa i kapłaństwo wiernych nie zawsze były określane wyraźnie. Ministerium to odnosi się do Chrystusa i na Nim się opiera. Nic więc dziwnego, że prezbiterzy zostali określani w podobny sposób do Chrystusa. Jemu się przypisuje tytuły Najwyższego Pasterza (1 P 5,4), Pasterza (1 P 2,25; Hbr 13,20) i Apostoła (Hbr 3,1). W ten sposób Chrystus jest archetypem, modelem nowych kapłanów, jak był modelem dla Apostołów. Funkcja zlecona nowym szafarzom nie polegała tylko na kierowaniu kościołem lokalnym i czuwaniu nad nim, ale również na ewangelizacji (1 Tm 4,5.13.16; 2 Tm 1,8; 4,1.5; Tt 1,5; 2,15) oraz sprawowaniu sakramentów kapłaństwa (Tt 1,5; 1 Tm 4,14; 5,22), pokuty, namaszczenia chorych (Jk 5,14—16) i Eucharystii.

ZAKOŃCZENIE

Pytanie o chrystologiczną naturę kapłaństwa jest egzystencjalnym pytaniem o tożsamość kapłana. Nie jest to więc czysto spekulatywna kwestia teologii dogmatycznej, ale problem dotyczy natury kapłana i wywiera wpływ na skuteczność jego posługiwania. Od właściwego samookreślenia się kapłana zależy owocność jego duszpasterskiego oddziaływania na wiernych. Refleksje miały na uwadze znalezienie właściwego sensu twierdzenia „sacerdos alter Christus”. W jakim sensie i dlaczego kapłan ma prawo być określany jako „alter Christus”. W świetle Nowego Testamentu jest tylko jeden Najwyższy Kapłan Jezus Chrystus, który ofiaruje się za nas swemu Ojcu, wstawia się za ludźmi i przekazuje nam zbawienie. Chrystus spełnia posłannictwo zbaw-

⁵⁸ A. Ambrosiano, art. cyt., s. 134.

⁵⁹ Por. Y. Congar, Structure du sacerdoce chrétien, La Maison-Dieu 27/1951/51—85.

⁶⁰ Cyt. za: M. Jourion, La présidence de l'eucharistie chez Ignace d'Antiochie, Lumiere et Vie 84/1967/26—32.

⁶¹ Trad. Apost., IV, IX, 10.

⁶² Por. G. Dix, ministère dans l'Église ancienne, Neuchâtel 1965, s. 91.

cze jako prawdziwy i jedyny pośrednik Nowego Przymierza, którego cechą istotną jest władza nad złem i grzechem. Ta władza zostaje przez Chrystusa przekazana Apostołom i zawiera w sobie skuteczność uwalniania człowieka od sił wrogich Bogu. Misja Chrystusa wraz z Jego władzą zostały przekazane przez Apostołów wybranym współpracownikom, których z biegiem czasu obdarzono starotestamentowym tytułem kapłanów (hieeis), z zachowaniem świadomości istotnej różnicy struktury między Starym i Nowym Przymierzem w kwestii rozumienia idei kapłaństwa. Podstawa kapłaństwa ministerialnego w Nowym Testamencie jest ściśle chrystologiczna i wynika z posłuszeństwa względem mandatu zleconego przez Chrystusa. Na mocy konsekracji kapłańskiej każdy kapłan, w imieniu Jezusa i Jego władzą, spełnia funkcję nauczyciela, uświęciiciela i duszpasterza w stosunku do członków Mistycznego Ciała Chrystusa. Każdy przeto kapłan, w swoim bycie kapłańskim, zależy całkowicie od Chrystusa, i spełniając zleconą przez Niego misję, staje się „alter Christus”. Świadomość tej rzeczywistości powinna prowadzić do pogłębienia osobowości religijnej kapłana, od której zależy sukces pracy apostołskiej.